

Gemeenten: partner in economisch herstel en transitie

VNG-taskforce economisch herstel

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Opgave: Perspectief bieden	4
Ambitie: Duurzaam versterken regionale economie	5
Rol gemeenten: initiator en teamspeler	6
Ons investeringsprogramma economisch herstel	7
Tot slot	12
De VNG taskforce economisch herstel bestaat uit	13

Inleiding

Toen de coronacrisis uitbrak, zijn de gemeenten snel in actie gekomen om de landelijke steunmaatregelen maar ook lokale steunmaatregelen in te zetten om de economie van Nederland te stutten. Daarmee hebben regio's en gemeenten laten zien dicht bij inwoners, werkgevers en werknemers te staan en hen op basis van vertrouwen te kunnen ondersteunen. Dat past bij de veranderende rol van de overheid. Nu de coronacrisis over zijn hoogtepunt heen is, willen de regio's en gemeenten middels de VNG taskforce economisch herstel deze rol blijven vervullen voor de lange termijn om bij te dragen aan een duurzame economische ontwikkeling.

In de periode voor Corona zagen we een verschillend aantal uitdagingen voor ons. Corona heeft de noodzaak van verschillende transitie's extra zichtbaar gemaakt en heeft ook duidelijk gemaakt dat goede ondersteuning maatwerk vraagt. De grote diversiteit aan bedrijven en ondernemers wat ons land rijk is verdient dit ook. Voor bedrijven en ondernemers spelen gemeenten als eerste overheid voor hen een belangrijke rol. Gemeenten zelf hebben belang bij een gezonde lokale economie: wij merken direct de effecten op leegstand, werkgelegenheid, (arbeids-)migratie, onderwijs.

De VNG taskforce economisch herstel is een brede bundeling van krachten van bestuurders uit verschillende VNG commissies, en de gemeentelijke netwerken G4, G40, M50 en P10, gericht op duurzaam economisch herstel.

De crisis heeft zowel sociaal als economische grote impact op onze gemeenten. In de [VNG-Commissie Sociale Impact Covid-19](#), onder voorzitterschap van burgemeester Depla, worden aanbevelingen gedaan voor een lange termijn samenwerkingsagenda voor gemeenten en rijk zodat de samenleving sociaal versterkt uit de coronacrisis kan komen. Met o.a. de notitie '[Sociaal Sterker de crisis uit](#)' wil de commissie gemeenten helpen in hun aanpak naar sociaal herstel.

In dit paper beschrijven wij de zaken die nodig zijn voor een duurzaam economisch herstel.

Opgave: Perspectief bieden

Nederland staat voor grote uitdagingen die enerzijds te maken hebben met de (middel)lange termijn en anderzijds met de korte termijn. Op korte termijn om de schade aan de economie te herstellen als gevolg van de coronacrisis. Deze schade is onmiddellijk zichtbaar in onze dorpen en steden. Een deel van de ondernemers draait goed, maar een groot aantal ondernemers zijn hard getroffen: zij steken zich in de schulden, investeren niet en moeten werknemers ontslaan. De landelijke en lokale steunmaatregelen dempen nu nog de economische effecten maar gemeenten maken zich zorgen over de doorwerking die optreedt zodra die steun er niet meer is. We vinden het daarom belangrijk dat voor de afbouw van de steunmaatregelen een goede strategie wordt ontwikkeld die hierop anticipeert.

De coronacrisis verandert onze kijk op wonen, ondernemen en werken waarbij het begrip brede welvaart steeds meer naar voren komt. Bovendien worden een aantal transities, zoals digitalisering en verduurzaming, versneld. We zien dan ook kansen die ontstaan; mensen kunnen bijvoorbeeld steeds meer thuiswerken en hoeven niet altijd meer naar de stad. Dit biedt nieuwe perspectieven voor woon- en werklocaties in onze regio's maar ook voor economische sectoren zoals de gastvrijheidssector en vrijetijdseconomie.

Tot slot is de blik op de overheid veranderd: het gaat steeds meer om actieve overheden die bijdragen aan een duurzame ontwikkeling van Nederland en er zijn voor hun inwoners en werkgevers. We willen als gezamenlijke overheden onze ondernemers een goede uitgangspositie bieden om werk te kunnen maken van economisch herstel en inwoners voldoende kansen bieden. Zo werken we samen aan de grote maatschappelijke opgaven waar we voor staan en aan een positieve ontwikkeling van Nederland op de (middel)lange termijn.

Ambitie: Duurzaam versterken regionale economie

Crisis inzetten om economie duurzaam te versterken

Ondanks dat we spreken over de (middel)lange termijn, verandert de regionale economie nu al in hoog tempo. We willen inzetten op een slimmere economie met nieuwe kansen voor werkgelegenheid en die inspeelt op klimaat, een betere energiebalans, digitalisering en robotisering, circulaire economie. Gebiedsontwikkeling en herontwikkeling kunnen als motor voor de economie fungeren; hiermee kunnen we bijdragen aan bredere maatschappelijke opgaven als wonen en ondernemen, tegengaan van leegstand, de landbouwtransitie, klimaat en bereikbaarheid.

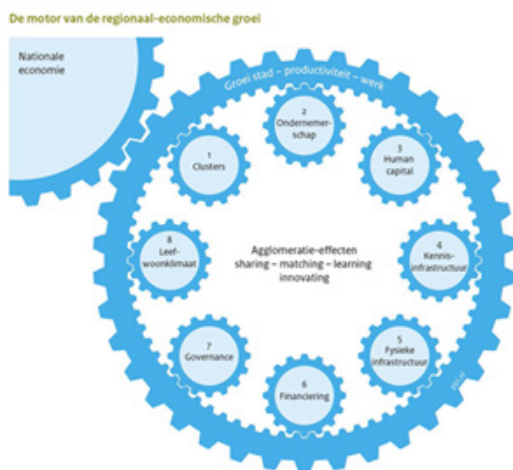
Daarbij richten we op

- het brede MKB als motor van de regionale economie en werkgelegenheid;
- op het begeleiden van werk naar werk en een leven lang ontwikkelen en;
- de transformatie van binnensteden en centra.

Meer lezen: [Krachtig groen herstel van Nederland](#) (VNG, UvW, IPO)

Actief en samenhangend beleid

In de regio formuleren we met publieke en private partijen een gezamenlijke strategie om te komen tot economisch herstel. Daarbij stellen we de opgave van onze inwoners en ondernemers centraal en stroomlijnen wij generiek beleid in de richting van regionale opgaven. Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) heeft aangetoond dat een samenhangende regionale aanpak loont. In de regio ligt de uitvoeringskracht.

Meer lezen: [Regio's als motoren van economische groei](#) (PBL)

Brede welvaart

We volgen ook een ander advies van econoom Otto Raspe: hanteer het brede welvaartsbegrip. Iedere regio kan het beste uit zichzelf halen met een samenhangende ontwikkelingsstrategie in samenwerking met de in de regio relevante publieke en private partijen. Brede welvaart omvat meer dan het bruto regionaal product, we nemen hierin ook maatschappelijke ontwikkelingsdoelstellingen mee (Social Development Goals - SDG's). We willen inzetten op een slimmere economie die bijdraagt aan brede welvaart en de koppeling maakt met kansen voor klimaat, een betere energiebalans, digitalisering en circulaire economie.

Meer lezen:

- [Regionaal beleid voor productiviteit en brede welvaart](#) (Rabo bank)
- VNG notitie '[Sociaal Sterker de crisis uit](#)' (Commissie Depla)

Rol gemeenten: initiator en teamspeler

Gemeenten zijn de lokale verbinding van het rijk en de spin in het web van regionale economische samenwerking. Gemeenten kennen de specifieke krachten en ontwikkelingsbehoefte van de regio en de partijen die nodig zijn voor economische ontwikkeling. We bieden uitvoeringskracht!

- Eerste overheid; direct contact met en ondersteuning van inwoners en ondernemers
- Makelaar tussen (sectorale) landelijke regelingen en lokale en regionale opgaven
- Regie gebiedsontwikkeling, centrumgemeenten regie regionale samenwerking

We werken samen met private partijen en in publiek-private netwerken. De VNG werkt landelijk samen met o.a. VNO-NCW/MKB-NL, Retailagenda, Taskforce Gastvrijheidssector, het UWV en de MBO Raad.

Meer lezen:

- [Als één overheid slagvaardig de toekomst tegemoet!](#) (Commissie Ter Haar)
- *Evaluatie interbestuurlijk programma (IBP) regionale economie (verwacht juni 2021)*

Wat hebben we nodig van het kabinet

- Een geleidelijke afbouw van de generieke steunmaatregelen en maatwerk ondersteuning voor die sectoren die onevenredig hard geraakt zijn, en aandacht voor de schuldenproblematiek van ondernemers.
- Bundeling van beleidsinstrumenten en financiële middelen, in de regio naar gebiedsgerichte opgaven en de vraag van ondernemers en inwoners.
- Voortzetting en gebruik van de systematiek van regiodeals. Niet alle goede initiatieven kunnen met regiodeals gefaciliteerd worden, uitbreiding systematiek regiodeals naar andere ministeries.
- Bemiddeling in gebruik Europese financiële middelen
- Meer aandacht en steun voor de regio's
- Steun om te komen tot een sterkere gemeentelijke overheid
- Experimenteerruimte, bij knelpunten als opmaat voor eventuele aanpassing regelgeving

Ons investeringsprogramma economisch herstel

Ons investeringsprogramma is gericht op drie onderdelen:

- Economie van de toekomst: stimuleer en faciliteer ondernemerschap, met name het MKB als motor van de economie (goed voor 60% van het BRP en 70% van de werkgelegenheid)
- Arbeidsmarkt van de toekomst: investeer in mensen, zorg voor begeleiding van werk naar werk, zodat iedereen kan meedoen en inzetbaar zijn in de veranderende economie
- Investeer in duurzame gebiedsontwikkeling; leefbaarheid van dorpen en steden die aantrekkelijk zijn voor ondernemers en burgers

Deze onderdelen worden hieronder verder uitgewerkt.

Het breed MKB helpen de crisis door te komen en voorbereiden op de toekomstige economie en duurzaam verdienvermogen

De opgave

De coronacrisis versnelt een aantal transities, zoals digitalisering en onze kijk op logistiek en (lange en niet duurzame) logistieke ketens. De maatschappelijke opgaven op het gebied van wonen en klimaat betekenen dat we ook moeten inzetten op transities in vastgoed en (digitale) bereikbaarheid, energie en circulariteit. We moeten ondernemers een goede uitgangspositie bieden om te komen tot economisch herstel zodat de werkgelegenheid geborgd blijft voor alle lagen van de bevolking. Wat ons betreft, ligt de focus op het brede MKB, omdat zij zorgt voor 60% van het BRP en 70% van de werkgelegenheid. Er liggen kansen bij de agrofoodsector, ICT, zorg en health, de creatieve sector, de bouw- en infra, energiesector en maakindustrie. Dit moet gecombineerd worden met slimme logistiek met korte(re) ketens en reshoring waardoor "koop lokaal" aan betekenis wint. Nog te weinig MKB-bedrijven benutten de kansen van digitalisering. Belangrijk is dat de overheid zorgt voor interconnectiviteit zodat het MKB net als (internationale) grote bedrijven volop gebruik kan maken van digitale netwerken en verkoopkanalen.

Met MKB-NL, IPO en EZK werken we uit hoe we ondernemers het beste kunnen ondersteunen en komen deze zomer met een gezamenlijk advies.

Onze kracht

Gemeenten hebben directe contacten met ondernemers en inwoners en hebben zicht op wat er bij hen speelt. Gemeenten zijn daarmee niet alleen verbinder en aanjager van lokale en regionale economie en hebben bijgedragen aan het behouden en aantrekken van werkgelegenheid, maar zijn ook in staat om het vertrouwen in de overheid te versterken en bij te dragen aan de grotere maatschappelijke opgaven.

Meer lezen:

- [VNG Realisatie: Coronacrisis geeft ondernemersdienstverlening een impuls](#)

Wat hebben we nodig van het kabinet

- MKB dat sterker uit de crisis wil en kan komen ondersteunen in schuldenlast.
- Ondersteuning MKB in het ontwikkelen van verdienmodellen gebaseerd op klimaat en duurzaamheid en hen steunen in verduurzaming
- Ondersteuning van het MKB in het ontwikkelen van verdienmodellen op en het ontwikkelen van werknemers op het gebied van gezondheid en/of digitalisering en/of inclusie; financiering en toegang tot kennis.
- Aandacht voor impact ondernemen, aansluiten bij landelijk opschaalbare resultaten van de betreffende citydeal.
- Stimuleringsmaatregelen bundelen per regio om op maat te kunnen inzetten voor de MKB-ondernemer, zodat de dienstverlening voor de MKB-ondernemer overzichtelijk is.

Wat hebben we nodig van andere landelijke partijen

- Een goede afstemming tussen de gemeentelijke dienstverlening en de dienstverlening van de Kamer van Koophandel en de regionale ontwikkelingsmaatschappijen (ROM)
- Samenwerking met provincies, stroomlijning ondersteuning
- Inzet van landelijke werkgeversorganisaties als MKB Nederland en VNO NCW

Meer lezen:

- *Advies opgavetafel Breed MKB van IPO, MKB NL, EZK en VNG*

Menselijk kapitaal inzetten op de juiste plekken en de banen van de toekomst

De opgave

De arbeidsmarkt is in beweging en vraagt om een wendbare en weerbare beroepsbevolking en wendbare en weerbare bedrijven. Door digitalisering, automatisering en robotisering veranderen organisaties en de inhoud van werk. Investeren in kennis en vaardigheden is noodzakelijk om duurzaam inzetbaar te blijven in de eigen beroepsgroep, maar het wordt ook steeds belangrijker de mobiliteit tussen economische sectoren te vergemakkelijken.

De coronacrisis zorgt voor forse uitdagingen op de heel korte termijn. In sommige beroepsgroepen ontstaan overschotten, in andere beroepsgroepen ontstaan tekorten. Het moet makkelijker worden voor mensen om (met behulp van scholing) stappen te maken op de arbeidsmarkt: van opleiding naar werk, van werk naar werk, van sector naar sector en van werkloosheid naar werk, met extra aandacht voor kwetsbare sectoren, waarbij mensen versneld van-werk-naar-werk moeten. Bovendien is extra aandacht nodig voor jongeren, zodat er geen generatie verloren gaat. Ook arbeidsmigranten zijn onderdeel van ons menselijk kapitaal.

Mede als gevolg van de crisis hebben 5 ministeries die zich bezig houden met menselijk kapitaal ruim 40 regelingen in het leven geroepen. Een aantal regio's heeft met regiodeals een succesvolle aanpak voor menselijk kapitaal kunnen neerzetten. Momenteel werken we aan het instellen van regionale mobiliteitsteams, waarmee we meer kunnen doen om verlies aan werk te voorkomen en mensen beschikbaar te krijgen voor andere beroepen. In de uitvoering hebben we last van de verschillende eisen, doorlooptijden en budgetten van alle regelingen. De aanpak moet voor zowel voor ondernemers als (potentiële) werkenden zo toegankelijk mogelijk zijn. De regionale aanpakken zijn nu bijna volledig gebaseerd op incidentele rijksmiddelen. We willen de ervaringen met de regionale mobiliteitsteams inzetten om te komen tot een robuustere en meer structurele ondersteuning van menselijk kapitaal.

(Bron: Financieel Dagblad)

Meer lezen:

- World Economic Forum; Future of jobs
- [Commissie Borstlap](#); In wat voor land willen we werken? Adviezen over een leven lang ontwikkelen en intersectorale mobiliteit
- [SER denktank Coronacrisis](#); leren en ontwikkelen en de bijdrage aan van-werk-naar-werk
- [SER; samen toewerken naar een meer skills-gerichte arbeidsmarkt](#)
- Operatie Werkwijzer, de verkenning (UWV en VNG)

Onze kracht

Centrumgemeenten hebben de regiefunctie in de arbeidsmarktregio's en koppelen onderwijs, economie en de arbeidsmarkt aan elkaar. Gemeenten zijn de makelaar tussen onze inwoners enerzijds en de 40 regelingen van 5 ministeries anderzijds.

Wat hebben we nodig van het kabinet

Meer doorzettingskracht voor een duurzame regionale aanpak van menselijk kapitaal, door:

- Het ontschot beschikbaar stellen van rijksmiddelen, met ruimte voor regionaal maatwerk, zodat deze sector- en doelgroep-overstijgend kunnen worden ingezet en de arbeidsmobiliteit wordt vergroot.
- Bij herstel na corona zullen instrumenten nadrukkelijk aan de regionale economie en arbeidsmarkt gekoppeld moeten worden. Wij stellen voor de Recovery and Resilience Facility (RRF) volgens het Europese subsidiariteitsbeginsel deels in regionale programma's vorm te geven, zodat maatwerk voor herstel van de regionale economie en arbeidsmarkt geleverd kan worden.
- LLO ontwikkelprogramma's als vast onderdeel van de innovatie- en investeringsprogramma's, waarbij PPS-financiering voor de ontwikkelkosten worden gestimuleerd.
- Het stimuleren van ontwikkeling van menselijk kapitaal (een leven lang) voor alle opleidingsniveaus van mbo tot hbo en wo starters.
- Het integreren van de human capital aanpak in de beleidsaanpak van grote transitieopgaven.
- Het aanwijzen van regio's als demonstratieregio om te experimenteren met de flexibilisering van financiering en regels rond leven lang ontwikkelen
- Voor arbeidsmigranten een adequate registratiesystematiek, verbeterd instrumentarium voor handhaving, 1 kwaliteitskeurmerk, meerjarige rijkscoördinatie in 1 hand, zo nodig aanpassing woningbouwopgave/-prognoses.

Wat hebben we nodig van andere landelijke partijen

- Aandacht voor cultuurverandering.
- Werkgevers- en werknemersorganisaties: faciliteren regionaal maatwerk.
- UWV: faciliteren regionaal maatwerk.
- Onderwijskoepels (MBO Raad, Vereniging Hogescholen): faciliteren goede aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt.

Gebiedsontwikkeling: aantrekkelijke en toekomstbestendige stads- en dorpscentra

De opgave

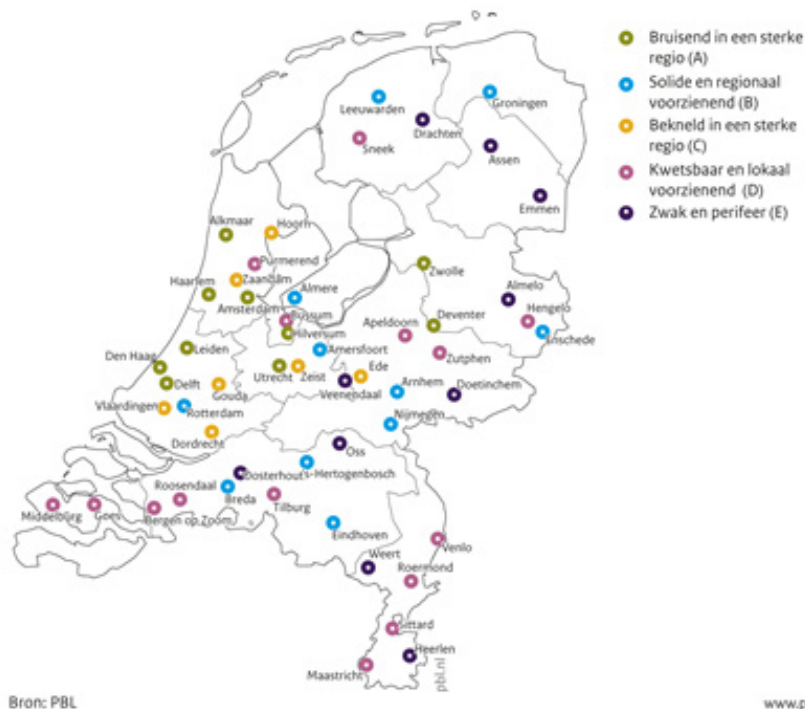
We willen investeren in aantrekkelijke en toekomstbestendige centra en om economisch veerkrachtig en wendbaar te kunnen zijn. We leggen een expliciete koppeling tussen onze gemeenten als woon-/ werklocatie en maatschappelijke opgaven als de woonopgave en verduurzaming (energietransitie, klimaatadaptatie, digitalisering en biodiversiteit). Regio-specifieke factoren en opgaven maken dat elke regio verschillend is. We willen onze gemeenten als woon-/werklocaties optimaal benutten en toerusten vanuit een integrale en gebiedsgerichte benadering.

De impact van de crisis op binnensteden en kernen is groot en deze situatie meest urgent. Veel ondernemers in de centra staan zwaar onder druk, vooral de retail-, gastvrijheid-, vrijetijds- en evenementensector hebben het zwaar. Verwacht wordt dat het aantal winkels met ca 20-30% zal krimpen. De impact die de crisis heeft op ondernemers in deze sectoren zal doorwerken in onze steden en dorpen: zonder overheidsingrijpen krijgen centra te maken krijgen met verschraving van het aanbod, leegstand en ondermijnende criminaliteit. Tegelijkertijd vragen het woningtekort, digitalisering, verduurzaming en hernieuwde aandacht voor lokale productie om een nieuwe mix aan functies voor onze stads- en dorpscentra.

Er is een nieuw business model nodig voor onze stads- en dorpscentra en meer mogelijkheden voor gemeenten om een positieve impuls aan stads- en dorpscentra - de directe leefwereld van inwoners en ondernemers – te geven. Centra veranderen van *place-to-buy* naar *place-to-meet*. Hiervoor is een plan van aanpak ontwikkeld dat we versneld willen uitvoeren.

Met de ministeries van BZK en EZK, het IPO en MKB-NL werken we uit hoe we stads- en dorpscentra aantrekkelijk en toekomstbestendig maken. We komen deze zomer met een gezamenlijk advies.

Profielen van binnensteden

Meer lezen:

- [PBL: Veerkracht op de proef gesteld](#), een verkenning van de impact van Corona op binnensteden
- *Advies opgavetafel Gebiedsontwikkeling: toekomstbestendige werklocaties van VNG, IPO, BZK, EZK en MKB-NL in de maak (verwacht juli 2021)*
- *Platform31; studie in ontwikkeling (verwacht juli 2021)*

Onze kracht

Gemeenten zijn eerste aanspreekpunt voor ondernemers in stads- en dorpscentra. Gemeenten hebben een beheer- en ontwikkelfunctie voor de openbare ruimte en een regiefunctie als het gaat om investeren in de centra. Van belang is dat zij ook nu investeren in hun centra en dreigende leegstand aanpakken. Daarbij gaat het om het zorgen voor een evenwichtige mix van functies en een goede samenwerking met verschillende stakeholders. De vastgoedsector is onontbeerlijk voor het realiseren van een goede invulling van de centra.

Wat hebben we nodig van het kabinet

Nieuwe (financiële) arrangementen (bijvoorbeeld een landelijk fonds), gericht op integrale programmatische aanpak van binnensteden en het stimuleren van ondernemerschap. Denk aan cofinanciering van het rijk aan actieplannen van gemeenten om de centra weerbaar te maken voor de toekomst.

De transformatieopgave komt in veel gevallen nog moeilijk van de grond. Ontwikkel samen met de gemeenten integrale ruimtelijke en financieringsoplossingen om duurzame transformatie van centra mogelijk te maken. Sluit aan bij programma's zoals het Programma Stedelijke Transformatie en de Woningbouwimpuls en maak daarmee ook economische transitie mogelijk. Zet hiervoor middelen en/of garanties in.

Wat hebben we nodig van landelijke partijen

Gezamenlijke aanpak met provincies, rijk, vastgoedeigenaren en andere marktpartijen en maatschappelijke organisaties om leegstand en verschraving tegen te gaan en in te spelen op actuele ontwikkelingen als digitalisering en verduurzaming. Hiervoor zijn middelen, kennisuitwisseling en juridisch-planologische instrumenten nodig, vooral gericht op het stimuleren van ondernemerschap, het tegengaan van leegstand en ondermijning en het komen tot compacte en kwalitatief aantrekkelijke groene centra.

Tot slot

Gemeenten hebben directe contacten met inwoners en ondernemers en hebben zicht op wat er bij hen speelt. Gemeenten zijn een belangrijke speler in de lokale en regionale economie en het behouden en aantrekken van werkgelegenheid. We zijn daarin initiator, verbinder en teamspeler.

Aangezien we een bijzonder jaar achter de rug hebben, met een coronacrisis en een nieuwe kijk op de rol van en het vertrouwen in de overheid, is een meer centrale rol voor de regio en gemeenten onontbeerlijk. Wij staan immers dicht bij de inwoners en ondernemers en willen met hen de grote opgaven voor de korte en (middel)lange termijn aangaan.

We willen inzetten op een slimmere economie die bijdraagt aan brede welvaart en kansen koppelt voor klimaat, een betere energiebalans, digitalisering, circulaire economie. Daarbij zetten we in op het brede MKB, de motor van de regionale economie. Op het begeleiden van werk naar werk en de arbeidsmarkt van de toekomst. Op economisch aantrekkelijke regio's met vitale binnensteden en centra als toekomstbestendige woon-/werklocaties.

In de samenwerking met het rijk verwachten we dat de financiën en bestuurlijke verhoudingen op orde komen. We kunnen dan aan de slag met onze ambities voor economisch herstel, samen met onze partners in de regio.

De VNG taskforce economisch herstel bestaat uit

Boaz Adank (voorzitter VNG Taskforce economisch herstel, Breda),
Marinus Biemans (VNG commissie Ruimte, Wonen en Milieu, Deurne),
Wobine Buijs (VNG commissie Europa en Internationaal, Oss),
Bram Diepstraten (VNG commissie Informatiesamenleving, Velsen),
Otwin van Dijk (VNG commissie Zorg, Jeugd en Onderwijs, Oude IJsselstreek),
Friso Douwstra (VNG commissie Participatie, Schuldhulpverlening en Integratie, Leeuwarden),
Monique Esselbrugge (VNG commissie Financiën, Nijmegen),
Jan Goijaarts (M50, VNG commissie Financiën, Meierijstad),
René de Heer (VNG commissie Europa en Internationaal, Zwolle),
Mariska ten Heuw (VNG commissie Participatie, Schuldhulpverlening en Integratie, Hengelo),
Jeroen Joon (Regionaal-economische samenwerkingsverbanden, Apeldoorn),
Pieter Meekels (G40, VNG commissie Economie, Klimaat, Energie en Milieu, Sittard-Geleen),
Theo Meskers (P10, Hollands Kroon),
Roos Vermeij (G4, VNG commissie Economie, Klimaat, Energie en Milieu, Rotterdam).

**Vereniging van
Nederlandse Gemeenten**

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
+31 70 373 83 93
info@vng.nl

juni 2021

vng.nl